

ПЛАНУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ НА ЛОКАЛЬНОМУ РІВНІ

Ситуація, яка нині склалася в політичній, економічній та соціальній сферах української держави, вимагає нових підходів до розв'язання проблем, породжених трансформаційними процесами. У системі заходів, спрямованих на успішне розв'язання економічних і соціальних завдань адміністративно-територіальних формувань чільне місце займає бюджетне планування. Його роль у бюджетному процесі на локальному рівні є досить важливою, оскільки від правильного визначення планових показників місцевого бюджету залежить якість його виконання.

Бюджетне планування включає такі стадії бюджетного процесу, як складання проектів бюджетів, їх розгляд і затвердження. У сучасній науковій літературі бюджетне планування розглядається з різних сторін, що іноді породжує дискусію стосовно визначення даного поняття, його характеристики та сфери застосування. Даний термін дуже часто тлумачать як:

- науково обґрунтований процес визначення джерел доходів бюджету;
- комплекс організаційно-технічних, методичних і методологічних заходів із визначення доходів;
- процес формування показників бюджетного змісту;
- централізований розподіл та перерозподіл валового внутрішнього продукту.

Для глибшого розуміння сутності поняття «бюджетне планування» доцільно проаналізувати підходи провідних українських науковців до його трактування. Такі вчені, як Василик О.Д., Павлюк К.В. стверджують, що бюджетне планування – це науково обґрунтований процес визначення джерел створення і напрямів використання бюджетних ресурсів в економіці держави з метою забезпечення стабільного економічного й соціального розвитку [1, с. 367].

Юрій С.І., Стоян В.І., Мац М.Й. вважають, що бюджетне планування – це централізований розподіл та перерозподіл валового внутрішнього продукту і національного доходу по всіх ланках бюджетної системи та видах фінансових планів на підставі Державної програми економічного і соціального розвитку держави [2, с. 119].

Трактування даного поняття Ю.В. Пасічником дещо відрізняється від думки попередніх науковців. Він вважає, що це процес формування

показників бюджетного змісту державними законодавчими та виконавчими органами певного рівня на конкретний період часу [3, с. 564].

Значна кількість науковців, серед яких Г. Коробко та Н. Жолобнюк розглядають бюджетне планування як науково обґрунтований процес визначення джерел створення і напрямів використання бюджетних ресурсів в економіці держави з метою забезпечення стабільного економічного й соціального розвитку [4]. Однак, як вважають І. Лютий та Л. Савич, окрім дослідження самого процесу формування і напрямів використання бюджетних ресурсів, значна увага має приділятися все ж таки методиці, методології, ефективності та оцінці використання бюджетних ресурсів. Зокрема, позиція зазначених авторів у даному випадку збігається із думкою Л. Сафонові про те, що бюджетне планування – це комплекс заходів, оскільки сам процес планування включає в себе такі елементи, як дослідження і методологію певних явищ.

Таким чином, на основі вищезазначених підходів, бюджетне планування можна охарактеризувати як науково обґрунтований процес встановлення обсягів і джерел формування та напрямів використання централізованого фонду грошових коштів держави.

За змістом бюджетне планування є особливою сферою фінансової діяльності держави, що пов'язана з обґрунтуванням певних управлінських рішень у сфері економіки стосовно фінансового забезпечення держави, тобто специфічною сферою управління. За формою бюджетне планування – це процес складання, розгляду і затвердження основного фінансового плану держави.

Щодо призначення бюджетного планування, то його можна розглядати як:

- забезпечення збалансованості фінансових ресурсів держави, які акумулюються через бюджет із метою найоптимальнішого поєднання можливих доходів держави та фінансування;

- визначення реальних джерел доходів бюджету виходячи із фіскальних цілей Уряду (державного регулювання перерозподілу доходів фізичних та юридичних осіб із метою встановлення більш рівномірного податкового навантаження або просто збільшення надходжень до бюджету);

- визначення пріоритетів у видатковій політиці бюджету, враховуючи цілі, встановлені основними програмними документами Уряду, у тому числі затвердженими державними програмами розвитку певної галузі економіки, регіону тощо, на основі яких формуються бюджети усіх рівнів;

- здійснення ефективного управління державним боргом, що полягає у своєчасному виконанні державою своїх боргових зобов'язань та

залученні на фінансування бюджету запозичень з оптимальними умовами їх подальшого обслуговування і погашення;

– установа середньострокових фіскальних і бюджетних цілей з метою досягнення ефективності бюджетної політики та передбачуваності соціально-економічних наслідків її проведення;

– забезпечення реалізації єдиної фінансової політики на всіх рівнях державної влади, єдиних форм і методів усієї бюджетної роботи [5, с. 78].

Ефективність організації бюджетного планування залежить від вмілого застосування науково обґрунтованих принципів, а саме:

– комплексного підходу до основних параметрів економічного і соціального розвитку у відповідності з наявними бюджетними можливостями;

– органічного зв'язку бюджетного планування з системою державних та регіональних програмних документів економічного і соціального розвитку;

– демократизації бюджетних відносин;

– створення оптимальних зв'язків між державним та місцевими бюджетами;

– пріоритетності бюджетного планування в системі фінансового планування;

– наукової обґрунтованості прогнозних розрахунків;

– застосування єдиної методології здійснення бюджетних розрахунків;

– раціонального визначення джерел бюджетних ресурсів;

– створення резервів для забезпечення безперервності бюджетного процесу [6].

Кінцевим результатом процесу бюджетного планування є бюджетні показники державного і місцевих бюджетів та прийняті рішення з урахуванням усіх змін, що відбулися або очікуються у бюджетній сфері.

Планування місцевих бюджетів здійснюється у відповідності до засад і положень чинного законодавства, зокрема, на основі використання формульних розрахунків щодо визначення обсягів їх доходів та застосування нормативних методів у плануванні їхніх видатків. При складанні бюджетів використовуються різні методи бюджетного планування: нормативний, коефіцієнтів, балансовий, предметно-цільовий, екстраполяції, програмування або математичного моделювання, економіко-математичні, аналітичний, розрахунковий (метод прямого рахунку), економічного аналізу, та найбільш прогресивний – програмно-цільовий. Однак, як показує практика, застосування програмно-цільового методу щодо планування місцевих бюджетів не сприяє встановленню безпосереднього зв'язку між виділенням бюджетних коштів та результатами їхнього використання на локальному рівні. Недостатньо обґрунтованими є результативні показники бюджетних програм, більшість

з яких неможливо застосовувати на практиці. Також, не завжди дотримується логічна послідовність застосування програмно-цільового методу, що призводить до невиконання бюджетних програм.

Отже, рівень бюджетного планування залежить від: чіткого формулювання мети і завдань, які ставить перед собою держава; достовірності тієї інформації, яка використовується в бюджетному плануванні; методів, які застосовуються у бюджетному плануванні. А недооцінка його ролі у бюджетному процесі, як правило, призводить до негативних наслідків, таких як посилення податкового тиску, зниження рівня економічної активності та скорочення надходжень до бюджетів різних рівнів, а також – до неефективного та безконтрольного використання бюджетних коштів.

Література:

1. Василик О. Д., Павлюк К. В. Державні фінанси України: підруч. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 608 с.
2. Юрій С. І., Стоян В. І., Мац М. Й. Казначейська система: підруч.: Тернопіль: Економічна думка, 2002. 394.
3. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2008. 670 с.
4. Коробко Г. О., Жолобнюк Н. В. Використання зарубіжного досвіду бюджетного планування в Україні. URL: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics/64534.do
5. Жибер Т. В. Удосконалення процесу бюджетування в Україні. *Фінанси України*. 2009. № 8. С. 76-81.
6. Савчук С. В. Теоретичні підходи до планування місцевих бюджетів. *Світ фінансів*. 2013. № 2. С. 93-103.

Троян Оксана Йосипівна

ст. гр. Фзм-21, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Горин В. П.

ДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ І МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ

Бюджету належить провідне місце у системі регулювання економіки, створенні сприятливого фінансового середовища для швидкого розвитку економіки та забезпеченні макроекономічної рівноваги. Централізація коштів у ньому має важливе економічне і політичне значення, дає змогу маневрувати фінансовими ресурсами держави, зосереджувати їх на важливих напрямках економічного й соціального розвитку. Таким чином, бюджет є невід'ємною частиною ринкових відносин і важливим